

Когато
детето
е
свидетел

исдп:

1. Как да помогнем на детето свидетел	1
2. Когато детето се притеснява	1
3. Когато поведението на детето ни тревожи.....	3
4. Помощ от специалисти	4
5. Колко време се чака до първото съдебно заседание.....	5
6. Ролята на родителя по време на съдебното заседание.....	6
7. Преди съдебното заседание	8
8. Подкрепа за възрастния	9
9. Дали да кажем на детето за делото	9
10. Трябва ли родителите да ходят в съда	9
11. Образуване на наказателно производство	10
12. Какво се случва в съда	13
13. Съдът се произнася	14
14. След делото	16

Разследващ полицай

Служител на Министерство на вътрешните работи, който събира доказателства във връзка с образувано наказателно производство за извършено престъпление.

Прокурор

Орган на съдебната власт, упражняващ ръководство и надзор върху разследването. Той извършва преценка на събраните доказателства и когато прецени, че са достатъчни за обвинение на конкретно лице, внася обвинение с обвинителен акт в съда. Прокурорът поддържа обвинението пред съда и може да протестира присъдата.

Първоинстанционен съд

Първата съдебната инстанция, пред която се явяват страните, когато делото бъде внесено с обвинителен акт. Според тежестта на престъплението първоинстанционният съд може да е районен - за по-леките престъпления или окръжен – за по-тежките. Когато с присъдата не са съгласни страните по делото по жалбите или протеста на прокурора, делото постъпва на по- горна инстанция – второинстанционен съд.

Мерки за процесуална принуда

Мерки, налагани принудително на обвиняемия от разследващия полицай, следователя, прокурора или съда, които водят до ограничаване на правата му при наличие на определени предпоставки – напр. забрана да доближава пострадалия, принудително довеждане пред съда, задържане за определен срок и др.

1. Как да помогнем на детето свидетел?

Задължение на органите на съответното производство, в което детето ви е призовано да участва – следователи и разследващи полицаи, прокурорите, съдията и социалните работници от отдел „Закрила на детето“ към дирекция „Социално подпомагане“ е да отговорят на Вашите въпроси във връзка с участието на детето и особеностите на процедурите.

В тази книжка ще намерите и полезни контакти на институции, които помагат на пострадали от насилие деца. Хората, които работят там познават законодателството и могат да Ви предоставят информация както за задълженията на децата свидетели, така и за правата, с които разполагате като родители, настойници или попечители.

2. Призоваха детето ми за свидетел. Мога ли да му помогна с нещо?

ДА

Когато детето Ви е станало жертва или е свидетел на престъпление то ще бъде призовано да се яви като свидетел в наказателен процес. Трябва да положите усилия, за да го убедите, че:

- ще постъпи правилно, ако разкаже всичко на следователя, разследващия полицай, прокурора и съдията за случилото се;
- няма вина за това, което някой друг е извършил;
- свидетелят не прави нищо лошо, когато казва истината;
- свидетелят има важна мисия и помага на съда да вземе справедливо решение.

Детето ми е потиснато и мисля, че нещо го притеснява. Трябва ли да разговарям с него за това?

ДА

- Насърчавайте детето да разговаря с Вас за своите тревоги. Може би притесненията му са свързани с нещо, което не знаете. Изслушайте го. Отнасяйте се сериозно към проблема му, постарайте се да го успокоите. Отделете му повече внимание, но не настоявайте постоянно да се връща към преживяното и спомена за него;
- Обичайният дневен ритъм действа успокояващо. В такива моменти не планирайте нищо, което може да промени режима на детето (преместване, смяна на училище, пътуване).

Във всяко административно или съдебно производство, по което се засягат правата или интересите на дете, то може да бъде изслушано, ако е навършило 10-годишна възраст, освен ако това би навредило на неговите интереси. Когато не е навършило 10 години, може да бъде изслушано в зависимост от степента на неговото развитие. Изслушването и консултирането на детето се извършват в подходяща обстановка и в присъствието на социален работник от отдел „Закрила на детето“ към дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето, а при необходимост – и в присъствието на друг специалист. Това са най-често бракоразводни процеси, процеси за родителски права или такива по Закона за закрила на детето и Закона за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни.

Детето свидетел най-често се страхува:

- **Да се срещне с обвиняемия/подсъдимия в наказателен процес**

Ако детето се страхува от срещата, споделете това със следователя, разследващия полицаи, прокурора или съдията. Прокурорът или съдът могат да вземат мерки за защита на детето свидетел при възникнала реална опасност за неговите или Вашите живот и здраве.

При наличие на техническа възможност детето Ви може да бъде разпитано без директен контакт с извършителя на деянието. При липса на такава възможност детето Ви може да получи временна защита чрез осигуряване на лична физическа охрана от органите на Министерството на вътрешните работи или запазване в тайна на неговата самоличност (ако не е най-важният свидетел).

- **Да бъде наказано (дори да отиде в затвора),**

ако разкаже за онова, което се е случило. Уверете детето, че като свидетел трябва да казва истината и не може да бъде наказано заради това.

- **Да се затрудни да отговори на поставените въпроси**

Детето може да помоли за помощ психолога/педагога, който му помага докато дава показания. Трябва внимателно да изслушва всеки въпрос. Обяснете на детето, че ако не разбира нещо или не знае отговора на зададения въпрос, трябва да сподели това с разследващите органи и съда или да помоли за повторение. Уверете го, че няма да си навлече неприятности.

- **Да забрави или обърка нещо, докато дава показания**

Детето Ви може да се притеснява от това, че по-рано не е казало всичко на разследващите органи или в момента нещо е забравило. Не бива да се плаши или обърква от този факт. Поощрявайте го да споделя, ако се затруднява да отговори на въпросите на следователя, разследващия полицаи, прокурора или съдията.

3. Детето ми се държи доста странно. Може ли това да има връзка с приближаващото дело?

ДА, възможно е.

Нормално е свидетелите да се притесняват. Мисълта за предстоящото участие в наказателното производство производство може да се отрази на поведението на детето.

Симптомите за това най-често са:

- самообвинения: детето смята, че е отговорно за извършеното престъпление;
- смесени чувства към обвиняемия: изпитва гняв към него и същевременно се притеснява, че ще понесе наказание, особено ако обвиняемият е член на семейството или близък;
- прояви на агресия;
- липса на концентрация;
- психологически и физиологични проблеми: безсъние, страх от тъмното, „изпускане“ нощем или загуба на апетит;
- други прояви на безпокойство.

4. Тревожа се за детето си. Възможно ли е да се консултираме със специалист, докато чакаме делото?

Детето се нуждае преди всичко от подкрепата на най-близките си хора. За да го разберете по-добре и да помогнете, поговорете за състоянието му с психолог, терапевт или с друг специалист.

Решението дали и към кого да се обърнете за подкрепа е изцяло Ваше, а не на полицията, следствието, на прокуратурата или съда. Добре е да уведомите следователя, разследващия полицай, прокурора или съдията, ако детето Ви ще ползва помощта на избран от Вас психолог, терапевт или друг специалист.

Показанията на свидетели, които преди делото са преминали терапия, могат да се подлагат на съмнение. Ако се ползвате от помощта на специалист (и той/тя не е назначен/а от компетентен орган), е добре да го информирате, че детето Ви ще дава показания. Целта е да се избере най-подходящата форма на психологическа подкрепа.

Наетият от Вас специалист не може да гарантира, че всичко, което чуе от детето, ще остане в тайна. Той/тя също може да бъде призован/а като свидетел, за да даде показания за детето или за хода на провежданата терапия.

В наказателното производство малолетните свидетели задължително се разпитват в присъствието на педагог или психолог, определен от съда, а когато е необходимо, и в присъствието на техния родител или настойник. По отношение на непълнолетните свидетели следователят, разследващият полицаи или съдията преценяват дали разпитът да се проведе в присъствието на посочените по-горе лица. Специалистите трябва да помогнат на детето да се справи по-лесно с ролята си на свидетел.

Следователят, прокурорът или съдията могат по собствена инициатива да назначат извършването на експертиза на детето свидетел. Това не е лечение. Такава експертиза се извършва от вещо лице и е необходима, за да се удостовери дали детето Ви правилно възприема значимите за делото факти и дали може да дава достоверни показания за тях.

Добре е да знаете, че в наказателния процес детето може да бъде разпитано само веднъж – пред съдия, като показанията му ще бъдат прочетени в съдебната зала, без да се налага да се явява повторно в процеса. На разпита му трябва да са присъствали обвиняемия и неговия защитник. Съществува и втора възможност – за разпит чрез видеоконференция, но за целта съдът трябва да има техническа възможност да осъществи такъв разпит.

5. Колко време трябва да чакаме до съдебното заседание?

На този въпрос не може да се даде точен отговор. Би трябвало делата с участие на деца да се считат за приоритетни, макар това да не е изрично уредено в закона. Когато са налице основания за разглеждане на делото в съдебно заседание, съдът насрочва делото, като за заседанието ще получите призовка.

Ако забавянето Ви безпокои и бихте искали да разберете как се развива производството, можете да помолите за повече информация в деловодството на съответния съд или да направите справка в интернет за двъжението на делото (като за целта трябва да разполагате с номерата на делото, които са различни в различните инстанции).

6. Мога ли по някакъв начин да повлияя на хода на делото, в което участва моето дете?

Детето не може самó да защитава правата си, пред съда го представяват родителите му, неговият настойник, попечител, особен представител – адвокат, назначен от съда или повереник. Това са хората, чрез които то участва в наказателното производство.

Ако сте родител на дете, пострадало от престъпление, е Ваше право и отговорност да участвате в производството в ролята на частен обвинител или граждански ищец.

За да станете частен обвинител, е необходимо да подадете писмена молба или да отправите устно искане. Молбата трябва да съдържа данни за Вас, както и за обстоятелствата, на които се основава. Подава/отправя се в първото по делото заседание, с което са дава ход на делото пред съответния първоинстанционен съд.

Необходимо е да знаете, че като частен обвинител сте пълноправен участник в наказателното производство. Независим(а) сте, когато се явявате заедно с обществения обвинител, т.е. с прокурора. Можете да участвате на собствено основание, дори след като прокурорът заяви, че не поддържа обвинението.

В качеството на частен обвинител имате право:

- да се запознаете с делото и да правите извлечения от него;
- да представяте доказателства;
- да участвате в съдебното производство лично или чрез повереник;
- да правите искания, бележки и възражения;
- да обжалвате актовете на съда, когато са накърнени правата и интересите Ви.

Ако представите доказателства, че не сте в състояние да платите адвокатско възнаграждение, но искате да се възползвате от услугите на повереник, съдът, който разглежда делото като първа инстанция, може да Ви назначи такъв за сметка на държавата, но трябва да не разполагате с възможност сами да заплатите адвокатското възнаграждение.¹

Когато интересите на детето, пострадало от извършеното престъпление и Вашите като негов родител, настойник или попечител са противоречиви, съответният компетентен орган ще му назначи особен представител - адвокат.

Ако Вашето семейство е претърпяло вреди от престъплението, можете да предявите граждански иск в същото наказателно производство като граждански ищец. Гражданският иск се предявява, както срещу подсъдимия, така и срещу други лица, които носят гражданска отговорност за вредите, причинени от престъплението.

В качеството на граждански ищец имате право:

- да участвате в съдебното производство;
- да искате обезпечаване на гражданския иск;
- да се запознавате с делото и да правите извлечения от него;
- да правите искания, бележки и възражения;
- да обжалвате актовете на съда, когато са накърнени правата и интересите Ви.

Можете да станете граждански ищец и от името на Вашето дете. За целта в същия съд, в който се води наказателното дело, трябва да внесете прецизно формулирана молба за обезщетяване на вредите от престъплението. В молбата (гражданския иск) се посочват: трите имена на подателя и на лицето, срещу което се предявява искът; номерът на наказателното дело, по което се подава; престъплението, от което са причинени вредите; характерът и размерът на вредите, за които се иска обезщетение. Молбата може да бъде устна или писмена и се предявява най-късно до започването на съдебното следствие пред съответния първоинстанционен съд.

Разглеждането на молбата за обезщетяване на вредите от престъплението (гражданския иск) не може да стане причина за отлагане на наказателното дело. Ако съдът откаже да допусне молбата Ви, можете да предявите отделен иск в рамките на ново гражданско дело. Такава искова молба се подава в деловодството на гражданското отделение на съответния районен или окръжен съд (в зависимост от размера на иска). Трябва да посочите сумата, която претендирате и да обосновате нейният размер.

¹ Фактът на невъзможност да се заплати се доказва с подписване на декларация /по образец/ или заявление пред съдията в залата, като се посочва доходът на живеещите в домакинството, броят на членовете и необходимите разходи, които не позволяват да се отдели средства за ангажирани на адвокат за ваша сметка.

7. Преди съдебното заседание

Никой не познава детето по-добре от Вас самите. Ако сте участник в наказателното производство, е много важно да предоставите на съда всяка информация, която се отнася до показанията на детето. Това трябва да стане колкото се може по-бързо, най-добре в писмен вид, под формата на молба. Последната се завежда в деловодството на съда². Молбата съдържа наименование на съда, номера на делото, както и информация за подателя. Номерът на делото може да вземете от деловодството на съответния съд.

- Информирайте съда за психическото и здравословното състояние на детето, ако проявява симптоми, които Ви притесняват. Опасенията Ви следва да бъдат потвърдени от нещо лице;
- Информирайте съда, ако детето има проблеми с говора, слуха или зрението. Ако те сериозно препятстват даването на показания, съдът може да назначи т. нар. „тълковник“.

Когато е необходимо, заседанието или отделни процесуални действия, в т. ч. разпитът на Вашето дете, могат да се провеждат извън съдебната зала:

- може да подадете молба детето да бъде разпитано извън сградата на съда, но съдът е този, който окончателно решава къде ще се проведе съдебното заседание или съответното процесуално действие. Молбата Ви може да бъде отхвърлена ако съдът не разполага с възможност да изнесе заседанието си или да извърши разпит чрез видеоконференция.
- може да подадете молба детето да дава показания в отсъствието на обвиняемия, но преценката за това също е на съда. Ако детето изпитва сериозно притеснение от срещата с обвиняемия /те/ посочете изрично това обстоятелство. Изслушване в подходяща за детето среда (ако може да бъде осигурена такава) или разпитът му чрез видеоконференция може да поиска и прокурора, психолога или съдебния психиатър, както и особения представител на детето. Преценката за това как и къде да се проведе разпита винаги е само на съда.

² Всички документи, адресирани до съда се подават най-малко в три екземпляра, като единият от тях, подпечатан в деловодството, подателят запазва за себе си.

8. Аз също имам проблеми. Мога ли като родител да получа подкрепа?

ДА

Нормално е да имате нужда от подкрепа. Вие сте в правото си да се чувствате ядосан(а), да се страхувате или да бъдете притеснени.

Но емоциите Ви могат да бъдат заразителни.

Вероятно ще Ви бъде трудно да се владеете през цялото време. Детето може да се уплаши, ако забележи у Вас прояви на гняв, напрежение или загриженост. Ще си помисли, че му се сърдите или страдате заради него. Трябва да положите усилия да го убедите, че не го обвинявате за нищо. **Можете да потърсите професионална психологическа помощ.**

9. Добре ли е предварително да говорим с детето за делото?

ДА

Недопустимо е да заведете детето си в следствието, полицията или в съда без предварителна подготовка. И Вие, и то ще се чувствате по-спокойни, ако знаете какво предстои. Детето може да сподели безпокойството си и да Ви задава въпроси. Можете да отидете заедно в съда няколко дни преди съдебното заседание. Покажете му как изглежда сградата, въведете го вътре, за да види каква е обстановката там.

10. Трябва ли да придружа детето в съда?

ДА

Трябва да придружавате детето в съда или на мястото, където предстои то да дава показания.

Преди да решите дали да останете, докато то дава показания, се опитайте да разберете как ще се чувства във Ваше присъствие. Някои деца се притесняват и искат да спестят на родителите си подробности, свързани с престъплението. Други може да се чувстват по-сигурни, когато родителите им са с тях, докато дават показания. Обикновено детето иска да бъде с близък човек. Когато го водите на лекар, то очаква, че ще го придружавате навсякъде. За него би било много тежко, ако пред лекарския кабинет му кажете: „Чао, ще се видим после“. Трябва да овладеете собствените си емоции. Вашето притеснение може да се превърне в източник на допълнителен стрес за детето. Помолете свои близки да Ви придружат, когато отивате в съда. Подкрепата на някой, който не е емоционално обвързан с делото може да се окаже много полезна за Вас и детето.

Ако се явявате в съда в ролята на свидетел, е възможно съдът да изслуша първо Вас. Детето ще остане само пред съдебната зала. Добре би било, ако в това време го придружава някой близък.

Ако участвате в делото като частен обвинител или граждански ищец и искате да присъствате в съдебната зала през цялото време, трябва да осигурите придружител на детето до края на съдебното заседание.

Правилото е, че свидетелите не присъстват в съдебната зала до разпита им, с изключение на тези, които са частни обвинители или граждански ищци. След като дадат показанията си, децата свидетели трябва да напуснат съдебната зала, освен ако съдът не постанови друго.

11. Образуване на наказателно производство

По силата на българското законодателство разследващи органи са следователят и разследващият полицай. Те осъществяват функциите си под ръководството на прокурор.

Досъдебно производство се провежда по дела от общ характер и включва разследване и действия на прокурора след приключване на разследването.

Досъдебно производство се образува, когато са налице законен повод и достатъчно данни за извършено престъпление в района, който съответства на района на действие на съда, компетентен да разгледа делото. Това е районът, където е било извършено престъплението. При разследването се провеждат разпити на свидетели, разпознавания на извършителите на престъплението, извършват се различни експертизи. Когато разследването бъде приключено, прокурорът преценява дали да изготви обвинителен акт срещу конкретно лице или събраните доказателства няма да са достатъчни за да издържи обвинението.

Когато прокурорът изготви и внесе т. нар. "обвинителен акт"³, съдът поема ръководството върху производството и решава всички въпроси, свързани с делото. По време на досъдебното производство (т.е. преди делото да бъде предадено в съда) е най-добре да отнасяте всичките си въпроси, съмнения и опасения до следователя (разследващия полицай) или прокурора. Постановленията на разследващия орган се обжалват пред съответния прокурор.

Постановленията на прокурора, които не подлежат на съдебен контрол, се обжалват пред прокурор от по-горестоящата прокуратура. Произнасянето на последния е окончателно. Трябва да подадете жалбата чрез органа, който е издал постановлението, или направо до прокурора, който е компетентен да я разгледа в седмодневен срок от постановяването му или от връчването на преписа.

Законодателят е предвидил възможност за провеждане на разпит на свидетели, които не са навършили 14 години, които след това се прочитат в съда. За да не бъде призовавано детето пред съда обаче е необходимо разпитът му да е бил проведен в присъствието на обвиняемия и неговия защитник.

Втората възможност за щадящ разпит на децата – свидетели е видеоконференцията. Детето не се явява в съдебната зала, но за да се осъществи този разпит трябва да има техническа възможност за осъществяване на видеоконферентна връзка между залата и помещението, в което се намира детето.

³ Фактът на невъзможност да се заплати се доказва с подписване на декларация /по образец/ или заявление пред съдията в залата, като се посочва доходът на живеещите в домакинството, броят на членовете и необходимите разходи, които не позволяват да се отделят средства за ангажирани на адвокат за ваша сметка.

В хода на наказателния процес съществуват няколко възможности за налагане на мерки за процесуална принуда върху обвиняемия. Една от тях е забраната му да доближава пострадалия. Ако пострада е вашето дете и тази забрана бъде нарушена трябва незабавно да уведомите полицията и съда.

Съдът може да реши да постанови мярка за неотклонение “задържане под стража” на обвинения в извършване на престъпление. Ако извършител на престъплението е родител на детето и не е арестуван, може да се обърнете към **граждански съд** с молба за ограничаване или лишаване от родителски права, както и промяна на начина, по който той/тя следва да вижда детето си. Искът се подава в компетентния съд по местоживее на ответника. В молбата си е добре да посочите номера, под който е заведено наказателното дело. Имайте предвид презумпцията, че всеки е невинен до доказване на противното с влязла в сила присъда.

По предложение на прокурора със съгласие на пострадалия или по искане на последния съответният съд може да забрани на обвиняемия да доближава детето Ви. Съдът разглежда незабавно предложението или молбата за това и се произнася с определение, което не подлежи на обжалване.

След като събере целия доказателствен материал и реши, че е възможно извършването на престъпление, прокурорът изготвя **обвинителен акт** и го предявява в съда. Като родител на дете, станало жертва на престъпление, имате право да знаете, дали обвинителният акт е внесен в съда. Такава информация можете да получите в деловодството на прокуратурата или чрез справка по интернет, по номера на прокурорската преписка.

За датата на първото съдебно заседание ще научите от призовката, с която Вашето дете и евентуално Вие ще бъдете поканени да дадете на показания. Може да проверите датата и лично в деловодството на съда.

12. Какво се случва в съда?

С оглед особеностите на българското съдопроизводство, може да се каже, че от Вас зависи да не допуснете детето Ви да се срещне с подсъдимия пред съдебната зала.

Очакването

Съдът би трябвало да съкрати до минимум времето, в което детето очаква реда си, за да даде показания, макар че не е длъжен да го прави по закон.

Възможно е обаче в деня на съдебното заседание гледането на делата да се забави и да се наложи детето Ви да чака дълго, преди да бъде извикано в залата.

Добре е да носите със себе си играчка или книжка, с която да ангажирате вниманието на детето, докато чакате. По-малките деца с удоволствие вземат в съда любимата си играчка. По-големите носят важни за тях предмети. Хубаво е да вземете със себе си нещо вкусно, сок или вода. Ако в сградата на съда има автомат за напитки, трябва да разполагате с подходящи монети.

Лица, които могат да присъстват в съдебната зала

По принцип съдебните заседания са публични. Разглеждането на делото или извършването на отделни съдопроизводствени действия става при закрити врати, когато това се налага за запазване на нравствеността, държавна тайна или самоличността на свидетел. Съдът провежда заседанието при закрити врати и за да се предотврати разгласяването на факти от личния живот на страните. На съдебно заседание, провеждано при закрити врати, могат да присъстват само лицата, на които председателят на съдебния състав разреши това.

Ако съдът разполага с техническа възможност разпитат на вашето дете може да се извърши чрез видеоконферентна връзка (ако то не е навършило 14 г.) или в специализирана стая за разпит, без пряк достъп на подсъдимия и неговия защитник с детето.

Въпроси

Въпроси на свидетеля задават прокурора, частният обвинител, гражданският ищец и техните повереници, подсъдимият и неговите защитници. Председателят и другите членове на съдебния състав могат да поставят въпроси на свидетеля след изчерпване на въпросите на страните.

13. Решението на съда

Обикновено съдът не може да постанови присъда след провеждането само на едно съдебно заседание. Делата в съда продължават в рамките на няколко заседания, а интервалите между тях са от порядъка на месец-два. Всичко зависи от това колко сложно е делото и какви са обстоятелствата около него. За датата на следващото съдебно заседание ще разберете в съдебната зала или от получената призовка.

Решението за вината или невинността на обвиняемия, а също и за вида и размера на наказанието се взема от съдебен състав, който се състои от съдия и съдебни заседатели. Присъдата се обявява от председателя на съдебния състав незабавно, след като е подписана от всички негови членове. Присъдата се състои от диспозитив и мотиви. Когато изготвянето на мотивите е отложено, председателят обявява само диспозитива, подписан от всички членове на състава на съда. Мотивите могат да бъдат изготвени и след това, но не по-късно от петнадесет дни. При по-сложните дела мотивите се подготвят в срок от тридесет дни.

След постановяване на присъдата, подсъдимият, прокурорът, частният обвинител и гражданският ищец имат **право да обжалват**. Жалбата (протестът на прокурора) се подават в петнадесетдневен срок от обявяването на присъдата чрез съда, който я е постановил.

Жалбата и протестът са писмени. В тях се посочват:

- съдът, до който се подават;
- от кого се подават и какво искане се прави;
- посочват се и неизяснените обстоятелства и доказателствата, които следва да се съберат и проверят от по-горестоящия съд.

Няма законово изискване, което да Ви задължава да използвате услугите на адвокат при изготвяне на жалбата, но е добре да се обърнете към професионалист - адвокат, за да сте сигурни, че правите всичко както трябва.

Всичко това е толкова объркано и сложно. Необходимо ли е изобщо детето ми да дава показания в съда? Нали по-рано разказа всичко?

В България за наказателното производство е в сила принципът на непосредственост, което означава, че съдът лично трябва да се запознае с показанията на свидетелите. Родителите не могат да се противопоставят на разпита на детето особено, ако показанията му са важни за делото.

Имайте предвид, че детето не е длъжно да дава показания по въпроси, отговорите на които биха увеличили в извършване на престъпление него, неговите родители, братя, сестри.

Няма ограничения във възрастовата граница за децата свидетели.

Ако се появят съмнения дали детето, поради възрастта или своето развитие, може да свидетелства, прокурорът на етапа на досъдебното производство или съдията в хода на съдебното производство, ще разпореди да се извърши експертиза, която да оцени възможностите на детето да дава достоверни показания.

Задълженията на детето свидетел не се отличават от задълженията на свидетеля възрастен и включват: да се яви, когато бъде призовано; да разкаже всичко, което знае за извършеното престъпление; да отговаря на поставените въпроси; да остане на разположение, докато е необходимо. Само свидетел, който не може да се яви поради болест или инвалидност, може да бъде разпитан извън съда или полицията.

Ако не осигурите присъствието на детето за провеждане на разпит, рискувате да платите глоба и да изпаднете в изключително неловката ситуация детето Ви да бъде доведено принудително за разпит.

14. Какво ще се случи след приключване на делото?

Когато излезете от съда, е добре да направите нещо, което ще зарадва детето. Нормално е то да се чувства уморено след даване на показанията. Не му обещавайте подарък или друг стимул за това, че „се е представило добре“ в съда. Похвалете го, че е казало истината, оценете високо усилията му.

Някои деца се обвиняват заради присъдата. Смятат, че не са били „достатъчно добри“ при даване на показанията. Детето може да реши, че съдията не му е повярвал и го е заподозрял в лъжа, особено ако подсъдимият е оправдан. То може да преживее трудно и постановяването на тежка присъда, когато подсъдимият е негов близък.

Убедете детето си, че да се казва истината е нещо много важно. Обяснете му, че не е виновно за решението на съда. Разговаряйте с него за чувствата, които изпитва. Позволете му да изрази гняв, привързаност или тревога за осъдения.

Естествено е, много деца преминават през това. По никакъв начин не демонстрирайте неодобрение.

Прокуратура
Висш съдебен съвет
Национално бюро за правна помощ
Държавна агенция за закрила на детето

<http://www.prb.bg>
<http://www.vss.justice.bg>
<http://www.nbpp.government.bg/>
<http://sacp.government.bg/>

Организации, които работят за закрила на деца жертви на насилие

Асоциация Деметра, Бургас <http://demetra-bg.org/>
Фондация SOS Семейства в риск, Варна <http://sos-varna.org/>
Център Мария, Горна Оряховица <http://centermaria.org/maria.php>
Фондация Асоциация Анимус <http://www.animusassociation.org/>
Фондация за грижи в общността ДИВА, Пловдив <http://www.divafoundationbg.org/>
Фондация ЕКИП, София <http://www.ecip-bg.org/>

Кризисни центрове за деца, пострадали от насилие или жертви на трафик

гр. Алфатар, обл. Силистра тел. 08511/22-68; 0887/993 682
гр. Бургас, кв. „Акации“, ул. „Ю.Венелин“ 10
с. Бълван, общ. Велико Търново тел. 06113/620
гр. Драгоман тел. 07172/20-85
гр. Монтана тел. 096/30 04 91
гр. Пазарджик тел. 034 440 338
гр. Пещера тел. 0893/455 930
гр. Плевен тел. 064/846 713
гр. Пловдив тел. 032/265 895; 623 861
гр. Силистра тел. 086/821 495
гр. София тел. 02/936-05-35; 936 00 11

Телефон за деца с проблеми

116 111 /безплатно за цялата страна/

Национална гореща телефонна линия
за лица преживели насилие
към Асоциация Анимус

02/ 981 76 86 /безплатно денонощно
избиране за цялата страна/

Сдружение ИСДП предоставя подкрепа на деца, жертви на насилие, подготвя деца за участие в наказателни и граждански производства и подкрепя деца преди и по време на даване на показания.

Ние създадохме и поддържаме първите в страната специализирани помещения за изслушване на деца, които позволяват видеозапис на показанията и участие на страните без детето да ги вижда и чува. Специализираните помещения се намират в:
Комплекс за социални услуги за деца и семейства – Шумен, тел. 054/801 632
Комплекс за социални услуги за деца и семейства – Пазарджик, тел. 034/44 75 30
Столична Дирекция на Вътрешните работи – София, тел. 02/987 77 77

Подготовка на деца за изслушване на деца се извършва и от екипа на
Център за обществена подкрепа – София, тел. 02/920 42 38

За повече информация и контакти:

ИСДП София – тел. 02/852 47 13
sapi@sapibg.org
<http://www.sapibg.org/>
<http://www.detetosvidetel.org/>

*Във всеки отдел **Закрила на детето** към дирекция **Социално подпомагане** могат да ви предоставят подробна информация и списък с лицензираните организации и услуги за деца, които са актуални и налични на територията на общината, в която живеете.*

Свидетелите се явяват в съда, за да предоставят информация за минали събития, в които са участвали лично или са чули за тях от другиго.

Някои деца възприемат добре ролята на свидетели, за други обаче отиването в съда се оказва сериозно и стресиращо преживяване.

Понякога децата, които отиват в съда мислят, че са направили нещо лошо или нередно. В такъв момент подкрепата на близък човек е изключително важна.

В тази книжка ще намерите съвети как да помогнете на детето си да се почувства по-сигурно, когато трябва да дава свидетелски показания. Ще намерите и препоръки това как да се справите със собствените си притеснения. Информацията за правата на родителя в хода на наказателното производство ще Ви позволи да защитите по-добре интересите си.

Детето трябва да разкаже за случилото се със свои думи. Не трябва да го карате да учи готови фрази или да му внушавате собствените си представи. Ако по време на даване на показанията се създава впечатление, че детето е „наизустило“ определени изрази, може да се стигне до прекратяване на делото, защото показанията му няма да звучат достоверно.

Тази книжка се базира на изданието на Nobody's Children Foundation "Gdy Twoje Dziecko jest świadkiem w sądzie", 2003.

Първо българско издание през 2007 г., направено от Фондация Партньори – България, с консултант Дорина Христова.

Второ издание

Автор: Jolanta Zmarzlik

Превод: Бюро преводи

Консултант и адаптация на текста: Радка Стоянова

Предпечат и печат: Таралеж ЕООД

Copyright © 2010 Nobody's Children Foundation

Copyright © 2010 Институт по Социални Дейности и Практики

ISBN 978-954-9945-17-1

OAK
FOUNDATION

Тази публикация се осъществява с финансовата подкрепа на Фондация ОУК в рамките на програма „Детство без насилие – за по-добра система за закрила на детето в Източна Европа“ и

Програма „Превенция на престъпността и борба срещу нея“ на Европейската комисия – ГД „Правосъдие, свобода и сигурност“

Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от нейните автори и не може да се счита, че отразява официалното становище на Европейския Съюз.